

# تازه های اطلاع رسانی و اطلاع یابی

نشریه ای برای توسعه مهارت های سواد اطلاعاتی

(شماره دوازدهم، شهریورماه ۱۳۸۱)

ISSN :1684 - 7989



## آنگاه در این شماره می خوانید :

- ۱ صفحه کتاب ، رخدادی ملی برای توسعه و ترویج مطالعه .....
- ۲ صفحه تألیف کتاب ساده است ! بهره گیری از منابع چاپی و اینترنتی برای تألیف کتاب .....
- ۴ صفحه فهرستهای رایانه ای ، ابزاری برای آگاهی از منابع موجود در کتابخانه ها .....
- ۶ صفحه نشر الکترونیکی چیست ؟ شما نیز می توانید ناشر آثار خود باشید .....
- ۸ صفحه مؤسسه ISI و اعتبار گذاری مجله ها .....
- ۱۰ صفحه آشنایی با نشریه های معرفی و نقد کتاب .....
- ۱۲ صفحه آمار چاپ کتاب و اطلاعات مربوط به آن .....
- ۱۴ صفحه فهرست کتابهای منتشر شده در ایران از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ .....

سرمقاله

**هفته کتاب، رخدادی ملی برای توسعه و ترویج مطالعه<sup>۱</sup>**

کتاب، به منزله یکی از مهمترین رسانه‌های ثبت و انتقال اندیشه و دانش. همواره از جایگاه والایی در تمدن دانش بشری برخوردار بوده است. کتاب توانسته است مرزهای زمانی و جغرافیایی را پشت سر گذارد و در تاریخ جاری شود. در واقع، این رسانه پویا توانسته است ارتباطهای شفاهی و مقطعی را به ارتباطهای مکتوب و مداوم میان نسلهای مختلف و فرهنگهای گوناگون تبدیل کند. کتاب، به منزله محمل دانش، از سرشتی زایشی برخوردار است و موجب بالندگی اندیشه‌ها می‌شود. به همین دلیل، کتاب در فرهنگهای پویا از ارزش خاصی برخوردار است و برای توسعه آن در سطح جامعه تلاش ویژه‌ای صورت می‌گیرد. این مفهوم که رابطه معناداری میان توسعه کتاب و توسعه اجتماعی/اقتصادی وجود دارد اکنون به صورت یک اصل پذیرفته شده در جهان در آمده است.

در همین راستا، دولتها و سازمانهای بین‌المللی تلاش دارند تا استفاده از کتاب (هر نوع منبع اطلاعاتی چاپی یا الکترونیکی) را در نظام آموزشی، اجتماعی و اقتصادی و حتی زندگی شخصی و حرفه‌ای نهادینه کنند. در ایران نیز تلاشهایی در این زمینه صورت گرفته است. برگزاری هفته کتاب و همچنین طرح "کاروان مهر" از جمله اقداماتی است که هدف آن ترویج کتاب و فراهم ساختن دسترسی آسانتر به کتاب در سطح کشور می‌باشد.

شماره حاضر از نشریه "تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی" که به مناسبت هفته کتاب تهیه شده در اختیار شماست. امید است مقاله‌های این شماره بتواند در جهت آگاهی بیشتر خوانندگان نسبت به امکانات موجود کتابخانه‌ها و شبکه‌های اطلاع‌رسانی و بهره‌گیری هرچه بیشتر از کتاب (به منزله عصاره دانش بشری) مورد استفاده قرار گیرد.

نشریه دوماهانه کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی

مسئول: دکتر مهری پریرخ

سر دبیر: دکتر رحمت الله فتاحی

مدیر داخلی: سهراب درویش .

تایپ و صفحه‌آرایی: معصومه صالح‌فر

پست الکترونیکی: [sdarvish@wali.um.ac.ir](mailto:sdarvish@wali.um.ac.ir)

همکاران این شماره:

دکتر رحمت الله فتاحی - محمدعلی خاکساری -

سهراب درویش - نفیسه دری‌فر - فاطمه هراتیان

- زهره عباسی .

## تألیف کتاب؟ ساده است!

بهره‌گیری از منابع چاپی و اینترنتی برای تألیف کتاب<sup>۱</sup>

## So you want to write a book?

از نظر برخی افراد، تألیف کتاب کاری دشوار است که تنها از عهده تعدادی از اندیشمندان برمی‌آید. در مقابل، برخی نیز به سادگی دست به تألیف و انتشار کتاب می‌زنند. آنچه این افراد را در تألیف کتاب موفق می‌کند، آگاهی از ملزومات، شیوه‌ها و تجربه‌هایی است که این امر می‌طلبد. تألیف کتاب می‌تواند امری ساده باشد مشروط بر آنکه راه و رسم تحقیق و نوشتن را بدانیم.

تا کنون، صدها کتاب و مقاله به زبان فارسی انتشار یافته است که در آنها اصول و شیوه نوشتن و چاپ کتاب به زبان ساده ارائه شده است. کافی است با مطالعه چند مورد از آنها دانش و مهارت خود را افزایش دهیم. این منابع برای آنانی نیز که تا به حال کتابهایی را تألیف کرده‌اند، اما آثارشان از موفقیت چندانی برخوردار نبوده است می‌تواند بسیار راهگشا باشد. آنچه در زیر می‌آید سیاهه برخی کتابها در زمینه راه و روش تألیف می‌باشد. با جستجو در فهرست رایانه‌ای کتابخانه تحت موضوعهایی چون "فن نگارش" و "نویسنده‌گی" می‌توانید به سیاهه کاملی از این‌گونه کتابها دسترسی یابید.

۱. حری، عباس. آئین نگارش علمی، ویرایش ۲- تهران: دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۸.

۲. یاحقی، محمدجعفر و ناصح، محمدمهدی. راهنمای نگارش، ویرایش ۴- مشهد: به‌نشر، ۱۳۷۷.

۳. مهرین، مهرداد. فن نویسنده‌گی، تهران: توسن، ۱۳۶۹.

۴. سمیعی، احمد. نگارش و ویرایش، تهران: سمت، ۱۳۷۹.

۵. طوسی، بهرام. هنر نوشتن و مهارتهای مقاله‌نویسی، ویرایش ۳- مشهد: نشر تابران، ۱۳۷۸.

۶. زیگل، ایزابل. هنر نویسنده‌گی خلاق؛ ترجمه خداداد موقر- تهران: پانوس، ۱۳۶۸.

در اینترنت نیز سایتهای زیادی وجود دارد که همه اطلاعات لازم در زمینه تألیف کتاب را به رایگان در دسترس قرار می‌دهند. توجه به این اطلاعات که مراحل، ملزومات و ملاحظات گوناگون موردنظر در تألیف کتاب را همراه با مثالهای مناسب ارائه می‌دهد، می‌تواند به نویسندگان کمک کند تا آنچه را که در ذهن دارند به سادگی بر روی کاغذ یا رایانه آورده و برای انتشار آماده سازند. در اینجا چند نمونه از سایتهای مناسب در زمینه تألیف کتاب معرفی می‌شود:

## ۱) سایت OREILLY (Oreilly.com)

در این سایت، گامهای لازم برای تألیف و انتشار کتاب به صورتی سازمان یافته و در زمینه‌های زیر تشریح شده است: آمادگی ذهنی، شیوه تدوین طرح اولیه کتاب، فهرست مندرجات،

زمان‌بندی تألیف، ابزارهای لازم، نحوه تدوین قرارداد با ناشر، حق مؤلف، آئین نگارش و ویراستاری، طراحی و تصویرگذاری، صفحه‌آرایی، چاپ، استناددهی و بازاریابی کتاب.

### O'REILLY Table of Contents:

#### Chapter 1: So You Want to Write a Book?

Overview  
A Word About Ourselves  
What Topics Are We Interested In?

#### Chapter 2: The Proposal

What Will the Book Be Good For?  
The Market for the Book  
The Outline  
Schedule  
Your Writing Sample  
Tools  
Who Are You?  
Don't Hesitate to Ask Questions

#### Chapter 3: The Contract

The Form of the Contract  
Description of the Book  
The Grant of Rights  
Format of the Book  
Delivery of the Manuscript  
Royalties and Advances  
The Royalty Rate  
The Advance  
What if You Don't Come Through?  
When Will Your Royalties Come to You  
You Get to Audit our Books  
Free Copies of the Book  
Revised Editions of the Book  
You Didn't Plagiarize Anything, Did You?  
Final Legalese

#### Chapter 4: Writing and Editing

Working with Your Editor  
Tools  
Technical Review  
Locating Reviewers  
Dealing with Review Comments  
Your Final Draft

#### Chapter 5: Design, Graphics, and Production

What Will My Book Look Like?  
Illustrations  
Screen Dumps  
Cover Design  
Getting the Book Ready for Press  
Copy Editing  
Manuscript Transfers  
Formatting Issues  
Index  
Reprints and Revisions

#### Chapter 6: Marketing Your Book

O'Reilly Sales Channels  
An Author Questionnaire  
Before Publication  
If You Have Questions

#### Chapter 7: Giving Credit and Requesting Permission

Guidelines for using Material Other than Your  
Own  
Source Checklist  
Sample Permission Request Forms

(2) سایت [etaonlinereview.org.uk](http://etaonlinereview.org.uk) ETA Online Review

در این سایت نیز نکات لازم به زبان ساده برای تألیف کتاب ارائه می‌شود. همچنین، با ارائه گزینه‌ای با عنوان [askprofessors.com](http://askprofessors.com) امکان برقراری ارتباط با صاحب‌بنظران فراهم می‌شود.

(3) برخی سایتها اطلاعات لازم برای تألیف کتاب در رشته‌های تخصصی را در دسترس قرار می‌دهند. برای مثال، سایت [Adler & Robin Books](http://Adler & Robin Books) با نشانی: [www.Adlerbooks.com](http://www.Adlerbooks.com)

شیوه تألیف کتاب در حوزه علوم رایانه‌ای را قدم به قدم آموزش می‌دهد.

## نشر الکترونیکی چیست؟ شما نیز می‌توانید ناشر آثار خود باشید<sup>۱</sup>

فرآیند تولید و اشاعه اطلاعات از طریق ابزارهای الکترونیکی از قبیل پست الکترونیکی، صفحات وب و دیسک‌های فشرده نوری را نشر الکترونیکی می‌گویند. نشر الکترونیکی فرصت مناسبی را برای توسعه، بهبود و ارتقاء ارتباطهای علمی پدید آورده است. برخی از مزایای نشر الکترونیکی برای پژوهشگران را می‌توان چنین برشمرد.

- ۱- پدیدآورندگان (نویسندگان، مترجمان و گردآورندگان) می‌توانند به طور مستقیم اقدام به انتشار مطالب خود کنند،
- ۲- مدت زمان تهیه و تدوین منابع الکترونیکی بسیار کمتر از انتشارات چاپی است،
- ۳- سرعت انتقال منبع پس از انتشار در محیط الکترونیکی بسیار زیاد است،
- ۴- هزینه انتشار منابع الکترونیکی بسیار کمتر است،
- ۵- دسترسی به متن برای کاربران آسانتر است،
- ۶- سرعت دریافت بازخورد مطالب از سوی خوانندگان بیشتر است،

در این مقاله برخی سایت‌ها و صفحه‌های وب که می‌تواند پژوهشگران را در چگونگی انتشار مطالبشان به صورت الکترونیکی راهنمایی کند معرفی می‌شود.

### 1- Electronic publishing guide

[www.davidreilly.com/epublishing](http://www.davidreilly.com/epublishing)

سایت فوق راهنمایی است برای نویسندگان در زمینه چگونگی انتشار آثارشان. همچنین مقاله‌هایی تخصصی در زمینه نشر الکترونیکی و مزایا و معایب آن را می‌توانید در این سایت مشاهده کنید.

### 2- An introduction to E-books

[www.writerswrite.com/epublishing/ebookchoose.htm](http://www.writerswrite.com/epublishing/ebookchoose.htm)

این سایت اطلاعاتی در مورد پیدا کردن ناشرینی که در زمینه نشر الکترونیکی فعالیت می‌کنند و نیز دستورالعملهایی در زمینه نکات مورد توجه نویسندگان را ارائه می‌کند

### 3- Creating self-published e-books

<http://wz.com/arts/createselfpublishedebooks.html>

این سایت علاوه بر آموزش نشر الکترونیکی پیوندهایی به سایر سایتهای مربوط به نویسندگی، قوانین حق مؤلف و سایر مسائل مربوط به نشر الکترونیکی را در اختیار می‌گذارد.

(۱) زهره عباسی: کارشناس ارشد کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد

## 4- writing world

- [www.writing-world.com/epublish](http://www.writing-world.com/epublish)
- [www.writing-world.com/FAQ.html](http://www.writing-world.com/FAQ.html)
- [www.writing-world.com/models.html](http://www.writing-world.com/models.html)

در این سه قسمت که مربوط به یک سایت هستند اطلاعات ارزشمندی در مورد روش انتشار مطالب به صورت الکترونیکی در اینترنت و چگونگی فروش کتاب از طریق اینترنت و بسیاری مطالب جالب دیگر را می‌توانید در زمینه نشر الکترونیکی ملاحظه کنید.

## 5- Understanding Electronic publishing

[www.writerswrite.com/journal/sep01/vanburen.htm](http://www.writerswrite.com/journal/sep01/vanburen.htm)

اطلاعاتی در مورد چگونگی نگارش، قالب‌بندی متن، نرم‌افزار مناسب و چاپ الکترونیکی یک کتاب را ارائه می‌دهد.

سایت‌های زیر نیز در همین زمینه مطالب ارزشمندی را ارائه می‌کنند.

## 6- warning and cautions for writers of electronic publishing:

[www.sfw.org/beware/epublishers.html](http://www.sfw.org/beware/epublishers.html)

## 7- Resources for writers

[www.writerfind.com](http://www.writerfind.com)

همچنین، کتاب زیر در دو جلد در بخش مرجع کتابخانه مرکزی وجود دارد. این کتاب به صورت عملی فنون نشر الکترونیکی صفحات و کتاب موردنظر را توضیح می‌دهد.

The Handbook of Digital Publishing/Michael L. Kleper.- NJ: Prentice Hall PTR, 2001.

## فهرستهای رایانه‌ای، ابزاری برای آگاهی از منابع موجود در کتابخانه‌ها<sup>۱</sup>

سریعترین راه جهت اطلاع از موجودی هر کتابخانه‌ای رجوع کردن به فهرست منابع آن کتابخانه است. این فهرستها، به طور معمول، به صورت چاپی و الکترونیکی تولید می‌شوند. امروزه، بخشی از سایت کتابخانه‌ها به فهرست منابعی از قبیل کتاب، مجله، پایان‌نامه، مقاله و غیره اختصاص یافته است که از این طریق به راحتی می‌توان این گونه منابع را در فهرستهای رایانه‌ای که به OPAC (Online Public Access Catalog) معروف هستند، جستجو و مورد ارزیابی قرار داد.

فهرستهای رایانه‌ای شامل اطلاعات کتابشناختی منابع از قبیل عنوان منبع، نام پدیدآورنده، ناشر، محل نشر، تاریخ نشر، موضوع، شماره راهنما و... هستند. با توجه به اینکه اکثر کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی دنیا دارای سایت الکترونیکی هستند، می‌توان از همان طریق به فهرست رایانه‌ای آنها دسترسی یافت.

برخی از سایتها، راهنمای فهرستهای رایانه‌ای کتابخانه‌ها می‌باشند. در این راهنماها، فهرستهای رایانه‌ای را بر اساس کشور، نوع کتابخانه و... دسته‌بندی نموده و راه دسترسی سریع و آسان به آنها را در کتابخانه‌های مختلف فراهم می‌سازند. در قسمت زیر تعدادی از این راهنماها معرفی می‌شود.

### Gateway to Library Catalogs

<http://lcweb.loc.gov/z3950>

این سایت که توسط کتابخانه کنگره ایجاد شده است، دروازه دسترسی به فهرست بسیاری از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در آمریکاست و اطلاعات کتابشناختی جامعی از منابع اطلاعاتی هر کتابخانه را در اختیار علاقمندان قرار می‌دهد.

### Library Online Catalogs (OPAC)

[www.lub.lu.se/netlab/documents/opacs/opacs-top.html](http://www.lub.lu.se/netlab/documents/opacs/opacs-top.html)

در این سایت می‌توانید به فهرست رایانه‌ای کتابخانه‌های کشورهای مختلف دسترسی پیدا کنید. منابع مورد نیاز از دو طریق telnet (اتصال از راه دور) و یا وب جهان‌گستر (www) قابل جستجو هستند.

(۱) نفیسه دری‌فرکارشنا، ارشد کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد

**National Library Catalogues World wide**[www.library.uq.edu.au/ssah/jeast](http://www.library.uq.edu.au/ssah/jeast)

به طور کلی، کتابخانه ملی در هر کشوری مسؤل جمع‌آوری تمامی انتشارات آن کشور است. از این رو، فهرست کتابخانه‌های ملی بهترین راهنما برای آگاهی از میزان انتشارات در هر کشور می‌باشد.

این سایت که توسط دانشگاه کوئینزلند<sup>۱</sup> استرالیا طراحی شده است، فهرست کتابخانه‌های ملی دنیا را به ترتیب الفبایی نام کشورها آورده و هدف آن ارائه اطلاعات مورد نیاز جهت اتصال به فهرست کتابخانه‌هاست. چنانچه پیوند موجود به فهرست کتابخانه به درستی عمل نکرد، کافی است از طریق نام کتابخانه به وب سایت آن کتابخانه متصل شوید و فهرست رایانه‌ای آن را جستجو کنید.

**The British Library Public Catalogue**[www.bl.uk/catalogues/blpc.html](http://www.bl.uk/catalogues/blpc.html)

فهرست کتابخانه بریتانیا (که در واقع کتابخانه ملی آن کشور است) دسترسی به بیش از ۱۰ میلیون منبع موجود در کتابخانه مرکزی و کتابخانه‌های تابعه بریتانیا را فراهم می‌سازد. با انتخاب گزینه (OPAC interface) می‌توانید به فهرست مشترک ۲۲ کتابخانه بزرگ دانشگاهی در انگلیس و ایرلند و نیز کتابخانه بریتانیا دسترسی یابید و بر اساس نام نویسنده، نام منبع و موضوع به طور رایگان منابع موردنظر خود را جستجو کنید. دسته‌بندی فهرست رایانه‌ای کتابخانه‌ها در این سایت به صورت زیر است.

**Directories of Catalogues****UK National Library Catalogues****UK Academic Library Catalogues****Overseas Library Catalogues**

راهنمای فهرست کتابخانه‌ها

فهرست کتابخانه‌های ملی انگلستان

فهرست کتابخانه‌های دانشگاهی انگلستان

فهرست کتابخانه‌های سایر کشورها

برای استفاده از فهرست سایر کتابخانه‌ها از منوی بالای صفحه گزینه Catalogues را انتخاب و سپس Other Libraries Web Catalogues را برگزینید.

<sup>۱</sup>) University of Queensland



## مؤسسه ISI و اعتبار‌گذاری مجله‌ها<sup>۱</sup>

برخی اطلاعات لازم برای سردبیران، اعضای هیأت تحریریه مجله‌ها و اعضای هیأت علمی

چهل و پنج سال است که مؤسسه (ISI) (Institute for Scientific Information) با برنامه‌ها و فعالیت‌های اطلاع‌رسانی خود در خدمت پژوهشگران سراسر جهان است. در حال حاضر، پایگاه اطلاعاتی ISI اطلاعات بیش از ۱۶۰۰۰ نشریه، کتاب، گزارش، کنفرانس و... را در حوزه‌های علوم پایه، علوم انسانی و هنر در سطح جهان پوشش می‌دهد.

مهمترین ویژگی این پایگاه پوشش اطلاعاتی مربوط به فهرست مندرجات بیش از ۸۶۰۰ نشریه (یعنی نشریه‌هایی که بیش از سایر نشریه‌ها مورد استفاده و استناد پژوهشگران قرار می‌گیرد) می‌باشد.

### ➤ روند گزینش و ارزشیابی نشریات در مؤسسه ISI

بدیهی است همه نشریه‌ها و مجله‌ها از ارزش و اعتبار علمی بالا برخوردار نیستند. تحلیلهای علمی که تا کنون صورت گرفته نشانگر آن است که تنها اندکی از نشریه‌های منتشر شده از نظر علمی دارای ارتباط موضوعی و ارزش بالا می‌باشند. کتابخانه‌ها و پژوهشگران هم قادر نیستند به همه یا تعداد زیادی از مجله‌ها دسترسی داشته باشند. در این مورد، مؤسسه ISI برای کمک به نیازمندان اطلاعات، مجله‌های معتبر را معرفی می‌کند.

پژوهشگران و اعضای هیأت علمی می‌توانند با آگاهی از روند گزینش مجله‌های معتبر و شناسایی آنها به کتابخانه‌ها در گزینش و سفارش این مجله‌ها کمک کنند و مقاله‌های خود را نیز برای انتشار در آنها به مؤسسات مربوطه ارسال کنند.

بنابر ادعای این مؤسسه، هر ساله حدود ۲۰۰۰ نشریه جدید توسط هیأت تحریریه و مشاوران موضوعی آن مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد، ولی از بین آنها فقط ۱۰ تا ۱۲ درصد برای نمایه‌سازی در ISI قرار گرفته و در سیاهه مجله‌های انتخاب شده توسط این مؤسسه قرار می‌گیرد. همچنین، نشریه‌های موجود در سیاهه ISI هر دو هفته مورد بررسی و بازنگری مجدد قرار می‌گیرد.

در نهایت، نشریه‌هایی در سیاهه ISI باقی خواهند ماند که از نظر محتوای علمی در هر حوزه موضوعی از استاندارد بالائی برخوردار باشند.

(۱) فاطمه هراتیان: کارشناس کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی

### ➤ برخی از معیارهای مؤسسه برای گزینش نشریه‌ها

- ۱) انتشار به موقع نشریه: نشریه مورد بررسی باید بر اساس دوره زمانی مشخص شده خود منتشر شود. برای اطمینان از این امر، (حداقل سه شماره آخر نشریه برای ارزیابی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا نسبت به انتشار به موقع آن اطمینان یابد).
- ۲) پیروی از استانداردهای بین‌المللی: منظور همخوانی عنوان نشریه با محتوا و نیز همخوانی اطلاعات مربوط به متن مقاله‌ها با استانداردهای موجود است.
- ۳) ارائه چکیده مقاله و کلیدواژه‌های موضوعی به زبان انگلیسی، در صورتی که یک نشریه به زبان دیگری غیر از انگلیسی منتشر شود، لازم است عنوان مقاله، چکیده مقاله همراه با کلیدواژه‌های موضوعی به زبان انگلیسی در آن درج شود.
- ۴) داوری مقاله: بررسی و داوری مقاله‌های نشریه توسط متخصصین موضوعی یکی دیگر از معیارها برای گزینش نشریه در فرایند انتخاب است. بنابراین، محتوای نشریه باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد.

### ➤ دسترسی به سیاهه مجله‌های انتخاب و نمایه شده در ISI

سایت اینترنتی ISI با نشانی [www.Isinet.com](http://www.Isinet.com) قابل دسترس است. با انتخاب ISI home از سمت چپ صفحه اول و سپس انتخاب Index از صفحه بعد، سیاهه کامل مجله‌ها به صورت الفبایی عنوان نمایان می‌شود. در صفحه‌ای که ظاهر می‌شود، می‌توان افزون بر سیاهه نشریه‌های مورد قبول ISI در موضوعهای مختلف، استانداردها و معیارهای گزینش نشریه و نیز اطلاعات دیگری را مشاهده کرد.

برای مثال، اگر بخواهیم سیاهه نشریه‌های مربوط به زبان‌شناسی را (در پایگاه ISI) بازیابی کنیم، ابتدا، در بالای صفحه اول سایت گزینه journal list را انتخاب می‌کنیم. در صفحه بعد از میان سیاهه عنوانهای موجود، حوزه‌های موضوعی arts & humanities را که زبان‌شناسی زیرمجموعه‌ای از این موضوع است، برمی‌گزینیم. در مرحله بعد، با انتخاب گزینه search می‌توان بر اساس عنوان یا کلماتی از عنوان (یک کلیدواژه) یا ISSN، که شماره استاندارد نشریه موردنظر است، نشریه موردنظر را جستجو کنید. همچنین، در این صفحه، با انتخاب view subject category می‌توانید سیاهه‌ای از عنوان نشریه‌ها را در زمینه موضوعی که انتخاب نموده‌اید، ببینید و یا با انتخاب گزینه view journal changes آخرین تغییرات انجام شده در سیاهه موجود در ISI را مشاهده کنید.

### آشنایی با نشریه‌های معرفی و نقد کتاب<sup>۱</sup>

توصیف و نقد کتابهای انتشار یافته در یک کشور در واقع نشان‌دهنده واکنش آن جامعه نسبت به دانش تولید شده می‌باشد. این واکنش و یا بازخورد جامعه را می‌توان در نشریه‌هایی که به معرفی و نقد آثار منتشر شده می‌پردازند، مشاهده کرد. آگاهی از این گونه نشریه‌ها برای اعضای هیأت علمی که با منابع دانش سروکار دارند و باید با صرف کمترین وقت به محتوای آنها آگاهی پیدا کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مطالعه نقد و بررسیهای کتاب در موضوعهای مورد نیاز، تأثیر مطلوبی بر شناخت تخصصی اعضای هیأت علمی و نیز بر فعالیتهای آموزشی و پژوهشی آنان دارد. در این راستا، برای اطلاع اعضای هیأت علمی و دانشجویان، نشریاتی را که به معرفی کتابهای چاپ شده در زمینه‌های گوناگون می‌پردازند، نام می‌بریم.

#### ➤ نشر دانش:

فصلنامه ادبی، فلسفی، تاریخی، که از سال ۱۳۴۹ هر سه ماه یکبار توسط مرکز نشر دانشگاهی در تهران منتشر می‌گردد. این نشریه در بخش پایانی خود با عنوان: "نشر کتاب" به معرفی و نقد کتابها و نشریه‌های تازه می‌پردازد.

#### ➤ کیهان فرهنگی:

نشریه‌ای است ماهانه که به نشر آثار، گفتار و مقالاتی در زمینه فرهنگ به معنی اعم آن می‌پردازد. این نشریه از سال ۱۳۶۳ در تهران منتشر و در قسمت پایانی هر شماره از نشریه با عنوان "نگاهی به کتابهای تازه"، کتابهای جدید را به ترتیب موضوع طبقه‌بندی، معرفی و گاهی برخی کتابها را نقد می‌کند.

#### ➤ کتابنامه:

این نشریه هر سه ماه یکبار از سوی وزارت ارشاد اسلامی منتشر می‌شود. دوره جدید آن از سال ۱۳۶۴ به بعد انتشار یافته است. کتابهای معرفی شده تنها شامل اطلاعات کتابشناختی است و توصیف یا نقد ندارد.

#### ➤ کتاب هفته:

این نشریه هفتگی از سال ۱۳۶۲ با هدف اطلاع‌رسانی برای کتاب‌دوستان و کتاب‌آفرینان توسط وزارت ارشاد اسلامی در تهران منتشر می‌گردد و فقط اطلاعات کتابشناختی کتابها را در اختیار می‌گذارد.

(۱) محمدعلی خاکساری: کارشناس کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی

## ➤ کتاب ماه (کلیات):

نشریه‌ای تخصصی است که در حوزه اطلاع‌رسانی و نقد و بررسی کتاب به صورت ماهانه توسط وزارت ارشاد اسلامی منتشر می‌شود و وابسته به خانه کتاب نیز است. این نشریه از سال ۱۳۷۶ در تهران با فاصله انتشار ماهانه منتشر می‌گردد. کتاب ماه شامل مقاله‌ها و مصاحبه‌های علمی و ادبی در رابطه با نشر و مسائل مربوطه است و به توصیف کتابهای تازه در زمینه‌های مختلف علمی از قبیل، کتاب ماه (ادبیات و فلسفه)، کتاب ماه (تاریخ و جغرافیا)، کتاب ماه (دین)، کتاب ماه (علوم اجتماعی)، کتاب ماه (علوم و فنون)، کتاب ماه (کودک و نوجوان) و کتاب ماه (هنر) می‌پردازد.

## ➤ آئینه پژوهش:

مجله‌ای است فرهنگی - پژوهشی که با انگیزه بهسازی در پژوهش و نشر از طریق "اطلاع‌رسانی" انتشار می‌یابد. این نشریه از سال ۱۳۶۹ هر دو ماه یکبار در قم منتشر می‌شود. یکی از بخشهای این مجله، به نقد و معرفی کتاب اختصاص دارد.

## ➤ جهان کتاب:

نشریه‌ای است خبری، آموزشی و اطلاع‌رسانی که هر پانزده روز یکبار از سال ۱۳۷۴ در تهران منتشر می‌گردد و شامل اخبار و مسائل نشر، نقد و معرفی کتاب در زمینه‌های گوناگون می‌باشد.

## ➤ پژوهشیار:

نشریه علمی - خبری مرکز اطلاع‌رسانی و انفورماتیک مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی است که از سال ۱۳۷۵ در تهران منتشر می‌شود و بخشی از آن تحت عنوان کتابشناسی مربوط به معرفی کتاب است.

## ➤ گزارش کتاب:

خبرنامه انجمن اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران است. این نشریه از سال ۱۳۷۶ به صورت ماهانه منتشر شده است و در یک بخش، تحت عنوان: "کتابهای تازه"، به معرفی کتابهای جدید می‌پردازد.

## ➤ وب:

این نشریه آموزشی و پژوهشی از سال ۱۳۷۹ در تهران به صورت ماهانه منتشر می‌گردد و کتابهای جدید در زمینه علوم کامپیوتر را در بخشی با عنوان "تازه‌های بازار کتاب" فقط به معرفی کتابها می‌پردازد.

## آمار چاپ کتاب و اطلاعات مربوط به آن<sup>۱</sup>

میزان سرانه مطالعه و آمار انتشار کتاب در سال، یکی از معیارهای تشخیص جوامع پیشرفته از جوامع در حال رشد و یا عقب‌مانده است. در این زمینه آمارها توسط مراکز مختلف به ویژه مؤسسات فرهنگی تهیه و در منابع چاپی و یا الکترونیکی منعکس می‌شود. آگاهی از آمار می‌تواند برای پژوهشگران و صاحبان علم و اندیشه مفید باشد و در تصمیم‌گیریها و برنامه‌ریزیها مورد استفاده قرار گیرد. در این مقاله به چند مورد از منابعی که آمارهای مربوط به چاپ و انتشار کتابها در جهان و ایران را دربر دارد، اشاره می‌شود. این منابع به صورت چاپی، الکترونیکی و یا به هر دو صورت موجود و قابل دسترس است:

### ➤ دسترسی به آمار منابع چاپ شده در جهان:

(۱) سازمان یونسکو که مسئول امور فرهنگی در سازمان ملل می‌باشد، آمار و اخبار فرهنگی را تهیه و گردآوری کرده و سپس در "سالنامه آماری یونسکو" با آدرس [www.unesco.org](http://www.unesco.org) منتشر می‌نماید. برای دستیابی به نسخه الکترونیکی سالنامه آماری ۱۹۹۹ ابتدا صفحه خانگی یونسکو را فراخوانی و برای مشاهده آمار موردنظر مراحل بعد را طی کنید:

الف: گزینه statistics را از صفحه اصلی سایت انتخاب کنید.

ب: از ستون سمت چپ culture & communication را در نظر بگیرید،

ج: در ستون وسط صفحه‌ای که پیش رو دارید، در ادامه توضیحاتی که در مورد statistical yearbook داده شده، گزینه click here را انتخاب کنید.

د: از میان سیاهه ارائه شده گزینه‌های مربوط به چاپ کتاب (بر اساس عنوان یا نسخه یا...) را انتخاب کنید، آمار مربوطه نمایش داده می‌شود.

(۲) یکی دیگر از سایتهایی که اخبار و اطلاعات قابل توجهی در مورد کتاب، چاپ کتاب و آمارهای مربوطه را فراهم می‌کند، سایت زیر است:

<http://publishing.about.com/cs/bookstats>

در این سایت، با انتخاب گزینه annual book production جدولی شامل نام

حدود ۵۶ کشور ظاهر می‌شود. آمار تولید کتاب در این کشورها از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ در ستونهای مقابل هر کشور نمایش داده شده است.

(۱) فاطمه هراتیان: کارشناس کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد

➤ دسترسی به آمار منابع چاپ شده در ایران:

الف) در ایران اطلاعات مربوط به چاپ کتاب و آمار مربوطه، در منابع چاپی از جمله "کارنامه نشر" و "گزارش فرهنگی کشور" منتشر می‌شود. همچنین، اطلاعات مربوط به انتشار کتاب در ایران به صورت الکترونیکی نیز موجود است از جمله در صفحه خانگی کتاب رایانه که با آدرس [www.ketabnet.org](http://www.ketabnet.org) فراخوانی می‌گردد. شبکه اطلاع‌رسانی کتاب رایانه فعالیت خود را از تابستان ۱۳۷۵ شروع نموده است. این شبکه زیر نظر خانه کتاب فعالیت می‌کند. خانه کتاب به عنوان تنها مرکز تولیدکننده اطلاعات کتابهای منتشر شده در ایران به صورت روزانه، فهرست و دیگر مشخصات کتابهای منتشر شده در کشور را به صورت بانکهای اطلاعاتی در اختیار عموم قرار می‌دهد. مهمترین بانکهای اطلاعاتی عبارتند از:

۱- بانک اطلاعاتی کتابهای منتشر شده از سال ۱۳۶۹ تا کنون

۲- بانک اطلاعاتی کتابها که به طور روزانه آمار انتشار کتاب را نشان می‌دهد

۳- بانک اطلاعاتی ناشران ایرانی

۴- نسخه الکترونیکی پیک روز، کتاب هفته و کتاب ماه

برای دیدن فهرست و مشخصات کتابهای منتشر شده در هر روز، گزینه "پیک روز" از ستون سمت چپ صفحه اول این سایت انتخاب کنید، در صفحه بعدی، با انتخاب تاریخ موردنظر، سیاهه کتابهای منتشر شده در تاریخ فوق را ببینید.

"سایت مرکز آمار ایران" با آدرس [www.sci.or.ir](http://www.sci.or.ir) نیز قابل دسترس است و اطلاعات مربوط به کتابهای منتشر شده در ایران را دربردارد. برای بازیابی اطلاعات مربوط به کتابها از صفحه این سایت گزینه selected statistical information را انتخاب و سپس از صفحه بعد گزینه culture and turism را انتخاب می‌کنید. در این صفحه، با انتخاب گزینه زیر، اطلاعات مربوط به کتابها از سال ۶۵ تا ۷۹ نشان داده می‌شود.

number of titles and circulation of Book and pamphlets

### فهرست کتابهای منتشر شده در ایران از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰<sup>۱</sup>

#### مشخصات کلی

با توجه به نقش مهم کتاب و اطلاع‌رسانی در مورد فرهنگ مکتوب، خانه کتاب به گردآوری و ساماندهی اطلاعات کتابهای منتشر شده می‌پردازد. در این راستا، پس از تهیه اطلاعات کتابهای منتشر شده، آنها را از طریق مختلف در اختیار عموم علاقمندان قرار می‌دهد.

یکی از روشهای یاد شده، ارائه این اطلاعات به شکل الکترونیکی است. تا کنون، کارنامه نشر به صورت الکترونیکی در ۴ سال (۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹) منتشر شده است. نظر به اینکه جستجوی کتابهای مورد نظر در هر سال در یک دیسک فشرده مجزا، کاری وقتگیر است، ارائه مجموع اطلاعات کتابها در سالهای مختلف و به شکل یک بسته نرم‌افزاری واحد ضروری به نظر رسید. به همین خاطر و در مرحله اول، اطلاعات کتابهای منتشر شده در طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ در یک بسته نرم‌افزاری جمع‌آوری و منتشر گردیده است. این نرم‌افزار امکان دسترسی به اطلاعات جامع‌تر و وسیع‌تری را نسبت به نرم‌افزارهای قبل فراهم می‌کند. این مجموعه، شامل حدود ۱۶۸ هزار رکورد از اطلاعات کتابهای منتشر شده در طول سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ است. برای هر رکورد، اطلاعات کامل کتابشناسی شامل رده دیویی، عنوان، پدیدآورنده، مشخصات نشر (ناشر، محل نشر، سال نشر)، تعداد صفحه، قطع، نوع جلد، قیمت و شابک ذکر شده است. برای اغلب کتابهای سال ۱۳۷۶ به بعد، تصویر روی جلد، کتابهای چاپ اول این سال به بعد و خلاصه کتاب نیز تهیه شده است. وجود چند نمایه موجب بازیابی راحت‌تر اطلاعات کتابها می‌شود. این نمایه‌ها شامل نمایه عنوان، رده دیویی، نام ناشر، نام پدیدآورنده و موضوع است.

۱. نمایه عنوان: این نمایه به صورت الفبایی تنظیم و استفاده‌کنندگان می‌توانند با انتخاب یک یا چند عنوان به اطلاعات دیگر آن رکورد/رکوردها دسترسی پیدا کنند.
۲. نمایه ناشر: در این نمایه نامهای تمام ناشران به صورت الفبایی تنظیم شده است. باید یادآور شد که نامهای غیر مستند ناشران و همچنین، اسامی پدیدآورندگانی که خود اقدام به انتشار کتاب کرده اند (ناشر مؤلف)، نیز آورده شده است. با انتخاب یک ناشر خاص، تمام کتابهای آن ناشر جستجو و اطلاعات آنها قابل نمایش است.
۳. نمایه پدیدآورنده: این نمایه شامل نامهای همه افراد حقیقی یا حقوقی است که به نحوی در تولید کتابها به عنوان پدیدآورنده، نقش داشته‌اند و نامهای آنها در کتاب آورده شده است. این نمایه بر اساس نام خانوادگی افراد و به صورت الفبایی منظم شده است.
۴. نمایه موضوع: این نمایه شامل موضوع یا موضوعهایی است که به کتابها داده شده است و به صورت الفبایی تنظیم گردیده است.
۵. نمایه رده: برای رده‌بندی کتابها از رده‌بندی موضوعی ده‌دهی دیویی، بر اساس ده رده دانش بشری استفاده شده است.

(۱) سهراب درویش: کارشناس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد

**توانایی ها:** این نرم‌افزار به زبان فارسی تهیه شده است و قابل نصب در تمام نسخه‌های windows می‌باشد. جستجو و بازیابی اطلاعات از بخش کتاب، موضوع و رده دیویی قابل انجام است.

**بخش کتاب:** در سه قسمت عنوان، ناشر و پدیدآورنده، جستجو از طریق تایپ قسمتی از عنوان و یا نام ناشر و یا پدیدآورنده یا انتخاب آنها از فهرست الفبایی امکان‌پذیر است. از طریق تایپ عبارت در قسمت موضوع می‌توان کتابهایی در ارتباط با آن موضوع را بازیابی کرد. عناوین موجود عبارتند از عنوان اصلی و عنوان فرعی که با تایپ عبارتی در قسمت "عناوین" می‌توان جستجو را در این دو نوع عنوان به صورت همزمان انجام داد. در قسمت "همگی" عبارت تایپ شده در تمام فیلدهای اطلاعات کتابشناختی جستجو خواهد شد و برای جستجوی کلمه یا عبارت موردنظر در خلاصه‌های کتاب، می‌توان از قسمت "خلاصه" استفاده کرد. در قسمت‌های فوق امکان استفاده از عملگرهای منطقی یا ! و & برای جستجوهای ترکیبی و عملگر " " برای انجام جستجوی دقیق و عین عبارت نیز وجود دارد. در این بخش همچنین با استفاده از "دامنه جستجو" می‌توان جستجو را از نظر تاریخ نشر، نوبت چاپ، رده دیویی و نوع اثر محدود نمود.

**بخش موضوع:** در این بخش می‌توان با انتخاب فهرست موضوعهای بکار رفته برای کتابها که به صورت الفبایی تنظیم شده‌اند کتابهای موردنظر را بازیابی کرد.

**بخش رده دیویی:** این قسمت به دو شکل نمایش درختی و الفبایی تنظیم شده است. نمایه رده به شکل درختی تا سه مرحله قابل گسترش و ریز شدن است و در مقابل هر رده عنوان آن آورده شده است. در شکل الفبایی با click کردن بر روی عنوان ستون "رده دیویی" و "شرح" امکان مرتب‌سازی (sort) وجود دارد.

**نتایج جستجو:** با جستجو از طریق هر یک از موارد یاد شده، فهرست نتایج جستجو نمایش داده می‌شود. می‌توان با کلیک کردن روی عنوان ستونهای "عنوان"، "ناشر" و "پدیدآورنده" نتایج را مرتب نمود. برای مشاهده اطلاعات جزئی‌تر یا چاپ اطلاعات موردنظر، ابتدا باید از بخش "ردیف" کتاب را انتخاب کرد. برای استخراج اطلاعات کتابهای موردنظر می‌توان در منوی جستجو و در قسمت چاپ، گزینه ذخیره در فایل را انتخاب کرد. این ذخیره‌سازی با دو فرمت ایران سیستم و ۱۲۵۶ انجام می‌گیرد. تصاویر روی جلد کتابها، با نام شماره کتاب به صورت یک فایل با قالب JPG ذخیره می‌گردد. چاپ کارت برگه نیز در این قسمت میسر می‌باشد. در انتها از تمام علاقمندان و استفاده‌کنندگان این نرم‌افزار تقاضا می‌شود تا برای کامل کردن آن در نسخه‌های آتی نظرها و پیشنهادهای خود را برای خانه کتاب ارسال دارند.

#### امکانات جدید

- واسط کاربر زیبا و قابل تغییر (Skin Based)
- قابلیت استخراج تصاویر روی جلد کتابها و اطلاعات آنها به فرمت ایران سیستم و ۱۲۵۶
- حذف موارد انتخابی در بخش دیویی و موضوع
- قابلیت چاپ کارت برگه
- جستجوی دقیق با به کار بردن نشانه گیومه " " در دو طرف عبارت جستجو